

31

Yazan: YUNUS NADI

Mart Vak'ası

- 8 -

Rumeliden gelmiş olan askerî kuvvetler Çatalcada

«Tulon» dan gelen bir telgraf-ta Jül Mişle ve Viktor Hügo krüvazörlerinin İstanbul sularına gitmek için hazırlandıkları haberi tekzip ediliyor, ama böyle tekzipler ekseri tasdik mânâsını taşır. Zaten İngiliz gemileri Çanakkale dışında «Beşike» de olduğu, Karadenizde bir Rus filosunun da Sinop açıklarında dolaştığı âdeta muhakkak.

Selânikten Çatalcaya altı tren ve Edirneden de iki tabur asker geldiği rivayeti bugünün en mühim haberini teşkil etti. Gelen asker içeridekilerle çarpışacak mı çarpışmayacak mı? Kimse takdir edemediğinden şehirde muharebe olacağı korkusu ile bir kısım halkın huzuru kaçtı. Bu gelen askerın muntazam ve kurtarıcı olacağına inanlar ise sevindiler.

Partilerin müşterek beyannamesi

4 nisan günü İstanbulda medrese talebesi yer yer nümayişler yaptı. Muallimlere karşı tecavüzler veya bunların müdafaaları gazete sayfalarına geçti. Nihayet memleketteki karışıklığın önünü almak için, birbirlerinin yüzüne bakacak halleri kalmıyan siyasi fırkalar erkânı, teavün kulüplerine varıncıya kadar dâvet suretile içtima ederek «heyeti müttetikai siyasiye» ismi altında aşağıdaki antlaşmayı imza ve ilân ettiler.

«Memleketimizde mevcut bilcümle siyasi fırka, cemiyet ve heyetler tehlike halinde bulunan vatan ve meşrutiyetin temini selâmeti için bütün ihtilâfları bertaraf ederek «Nâmı Ali Osmanî» altında bir müttetikai cemiyet teşkil etmişlerdir. Bu heyeti müttetikai Osmanîyeye dahil bulunan siyasi cemiyetler şunlardır:

Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti — Osmanlı Ahrar Fırkası — Ermeni Taşnaksutyun — Rum Cemiyeti Siyasiyesi — Fırka İbad (demokrat) — Arnavut Başkış Merkez Kulübü — Kürd Teavün Cemiyeti — Çerkes Teavün Cemiyeti — Bulgar Kulübü — Mülkiye Mezunlar Kulübü — Cemiyeti Tıbbiyeyi Osmanîye vesair kulüp ve heyetler ile aşağıda imzası olan Osmanlı gazeteleri...

Dendikten sonra bu heyetin meşrutiyeti müdafaa, gazetelerin neşriyatında ağız birliğini, mebusların ve vekillerin hiç bir tehdiye maruz kalmadan vicdanî istiklâllerini temin etmek için muhtelit komisyonlar teşkil edeceğine ve bunların vazifelerine dair tafsilât veriliyordu. Bu beyanname 4 nisan 1325 tarihli idi.

Siyasi fırkaların bu birleşmeleri gerçi biraz gecikmiş ise de, vatanın maruz kalmadan vicdanî istiklâl zaranı gene bir şey demek idi. Mamafih tozdan dumandan ferman okunmadığı için muvaffakiyetlerini ölçek teşebbüslerini görmek nasip olmadı.

Tersaneye yollanan zarf

Bugün tersane kumandanlığından gazetelere yapılan bir tebliğatta sivil giyinmiş bir şahsın tersaneye girerek doğruca merkez gemisine gittiği ve askerlere verdiği kapalı zarftan, yeni kabine erkânından sadrazam, şeyhülislâm ve harbiye nâzırının azledilerek yerlerine kendilerinin seçecekleri, (Harbiye Nezaretine İncirköylü Ha-

san Paşanın oğlu Fuad Paşa, şeyhülislâmlığa Malatyalı Abdullah Kemal efendi, Sadarete sâbık Sivas Valisi Reşid Âkif Paşa yahud Mısır hâkimi Yahya Efendi) isimleri ilişik pusulada yazılı kimselelerin tayin ettirilmelerini havi bir kâğıt çıktığı ve yapılan soruşturmada mabeyin silâhşörlerinden olduğu anlaşılan şahsın aptiyeye gönderildiği beyan edilmiştir.

Cumartesi Çatalcadan 600 asker İstanbula geldiği öğrenildi. Bunların Selânik ve Edirneden geldiği zannına düşen halk sessiz sedasız içeri girmiş olmalarından memnun olmuştu.

İstanbul sokaklarına yayılan bu askerler ötekine berikine:

— Hürriyet, meşrutiyet bozuldu mu? İstipdat geri mi geldi? gibi sualler sorduklarından halkın bu kanaati büsbütün kuvvet buldu. Halbuki bu askerler, Çatalcaya gelmiş olan Selânik ve Edirne askerlerinin pişdarı olarak hürriyet ve şeriat şenliğinde hazır bulunmak üzere İstanbula sevk edilen Çatalca istihkâmı efradı olduğu sonradan anlaşılmıştır. Bunlar Harbiye Nezaretindeki askerlerle öpüşmüşler. Hassa kumandanı Nâzım Paşayı ziyaretle meşrutiyete hâle gelip gelmediğini anlamağa geldiklerini, Meclisi Mebusana gittikten sonra zatı şâhâneyi görmek arzusunda bulduklarını söylemişlerdir. Nâzım Paşa meşrutiyete hâle gelmek ihtimali olmadığını söyliyerek başlarına bir bando mızıkâ katıp Meclisi Mebusan önüne göndermiştir.

Meclisi Mebusanın korkusu

Bu sırada müzakere ile meşgul olan mebuslar mahzâ askere hüürmet olsun diye Ayasofya meydanına inmişler, bazıları da nutuk irad etmişlerdir. Bilhasa Yusuf Kemal beyin nutkunda:

— Meclisi Mebusan Cenabı Hak-tan maada fevkinde hiç bir kuvvet görmüyor. Çünkü arkasında sizin gibi arslan yavruları vardır, demmiştir. Askerler oradan Yıldız'a gitmiş, Abdülhamid kendilerine:

— Evlâtlarım! Geldiğimize memnun oldum. Demiş, askere yenek verilmiştir. Bir rivayete göre oğlu Burhanettin efendiye gizlice askerinin içine sokup kendisinin askerinin büyük hâmisî olduğunu söyletmiş imiş.

Bu askerler Yıldızdan sonra Sirkeciye gelerek Çatalcaya dönmek istemişlerse de Çatalcada kışla ve istihkâmın Rumeliden gelen askerler tarafından işgal edilmiş olduğu düşünülerek bu askerler İstanbulda İplikhane kışlasına yerleştirilmişlerdir.

Bu arada Çatalcaya gelmiş olan askerlere nasihat etmek ve ahval hakkında izahat verilmek üzere hü kûmet bir heyet göndermişti. Heyetin içinde bulunan Halep mebusu Nâfi Paşa, Üsküp mebusu Said ve Rize mebusu Ahmet beyler Çatalcadaki askerlerle «örüstükten sonra şu telgrafi çekmişlerdir:

«Selânikten gelen askerle görüşüldü. Şimdilik İstanbula girmelerinin tehirine razı oldular. Bu gektirme İstanbulca fırsat sayılarak en küçük bir tedarikte bulunulduğu hissedilirse bütün mesuliyet mü sebbiplerine ve vekiller heyetine ait olmak üzere İstanbula yürünüleceğini bildirdikleri maruzdur.»

— Arkası var —

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Jale İnan Arşivi

JALBIO0700412